

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ
HELSINKI

Terhi Rannela

**KUOLEMA
KAIVO-
PUISTOSSA**

ETSIVÄTOIMISTO *Aino Tylli*

Ensimmäinen painos

© Terhi Rannela ja WSOY 2026

Werner Söderström Osakeyhtiö

Lönnrotinkatu 18 A, 00120 Helsinki

Taitto: Keski-Suomen Sivu Oy

ISBN 978-951-0-52229-5

Painettu EU:ssa

Tuoteturvallisuuteen liittyvät tiedustelut:

tuotevastuu@wsoy.fi

Omistettu Aino Tyllin esikuvalla Tyyne Ahlrothille,
joka ensimmäisenä suomalaisena naisena perusti
yksityisetsivätoimiston Helsinkiin vuonna 1932.

Raijalle & mustille kaloille

Alfred Kordelinin säätiö ja Taiteen edistämiskeskus ovat tukeneet
tämän teoksen kirjoittamista sen eri vaiheissa.

»Naispoliisin puute meillä on aukko sivistyksessä. (...)
Tarvitaan naispoliiseja, naiskuulustelijoita, naiskomisaarioita. (...)

Rikollisuutta on helpompi estää jatkumasta,
jos ensi kerralla ymmärretään oikein teon vaikuttimet,
tekijän luonne, kotikasvatus, perinnöllisyys, ympäristö jne.;
silloin voi rikoksen uusiintuminen vielä olla estettävissä.

Ja rakkaudella ja hyvydellä kasvatetaan ihmisiä
paremmin kuin kovuudella.»

(TYYNE AHLROTH, KANSAN KUVALEHTI 3.3.1934)

PROLOGI

MORSIAN

TAVATAANKO TORSTAINA kuudelta Kaivopuistossa tutuilla kallioilla? Sen jälkeen ei koskaan enää. Haluan hyvästellä. Rakastan sinua aina, E.

Liisi Joutsen luki kirjeen uudestaan ja työnsi sen takaisin kuoreen. Hän ei ollut edes malttanut riisua esiliinaansa työpäivän jälkeen. Hän tunsu epätavallisen voimakkaat sydämen lyönnit. Tätä hän ei ollut odottanut.

Hän otti kirjearkin taas esiin ja luki sen hitaasti sana sanalta kuin olisi aiemmalla kerralla käsittänyt jotakin väärin.

Ehkä vielä ei olisi sittenkään liian myöhäistä. Kuukausiin Liisi ei ollut kuullut Einosta mitään. Nuorukainen ajalehti jossakin, kaupungista, työpaikasta ja palkkapussista toiseen. Viimeisimmästä tehtaasta Eino oli joutunut lähtemään, koska sinimustat yrittivät pakottaa häntä liittymään suojeluskuntaan. Jos hän ei olisi liittynyt, hän olisi saanut potkut tai pahempaa.

Äiti oli kirjoittanut kuulleensa, että Eino pyöri milloin metsätyömailla, milloin rautateillä. Liisi ei ollut perillä lapsuudenystävänsä viimeaikaisista käänteistä, vaikka hän ajattelikin tätä usein. Eino ei olisi halunnut lähteä kotipaikkakunnalta, mutta oli sitten kuitenkin kulkeutunut Helsinkiin Liisin vanavedessä. He olivat viettäneet aikaa Kaivopuiston kallioilla ja suunnitelleet tulevaa, mutta heidän toiveitaan oli lopulta vaikea sovittaa yhteen. Eino inhosi meluisaa Helsinkiä, kun taas Liisi halusi jäädä suureen kaupunkiin.

Liisi rakasti ihmisvilinää, raitiovaunujen kilinää ja automobiilien katuvirtaa. Oli ihanaa vain katsella, kun ihmiset tulivat ja menivät kiireineen ja haaveineen. Ennen kaikkea hän rakastui kuitenkin mereen. Kevätauringossa kimmeltävä Suomenlahti oli kuin sinivihreä, tuulessa lepattava silkkinen. Vähän liian kylmä ja tavoittamaton, mutta silti kaunis.

Hän ei voinut käsittää, kuinka Eino saattoi istua kallioilla välinpitämättömänä. Liisi ei ollut elämässään nähnyt mitään yhtä ihmeellistä. Häntä surettivat ne sisämaan ihmiset, jotka eivät koskaan edes osanneet uneksia merestä.

Liisi jäi kaupunkiin mutta Eino halusi nähdä maailmaa, kun oli kerran saanut itsensä liikkeelle. Oli muitakin paikkoja kuin Helsinki, kiinnostavampia paikkoja. Kirjeissä kerrottiin kuulumiset ja vannottiin ikuista ystävyyttä. Ehkä kaikki voisi olla nyt toisin, jos he olisivat uskaltaneet puhua todellisista tunteistaan. Eivät he koskaan olleet rakkaudesta puhuneet, vaikka olivat kyllä toisiaan rakastaneet. Viimein Eino kirjoitti sen näkyviin: *Rakastan sinua aina.*

Miksi hän otti yhteyttä nyt? Ehkä uutinen oli kantautunut hänen korviinsa. Uutiset kantautuivat aina, ihmisillä oli tapana juoruilla. Ikävää, Liisin olisi pitänyt kertoa asiasta kasvatusten.

Eino oli näköjään muuttanut vähän käsialaansa siltä varalta, jos Kaarlo näkisi kirjekuoren. Ei ainakaan heti kävisi

ilmi, kuka kirjoittaja oli. Liisi oli kertonut sulhasensa mustasukkaisuudesta. Humalapäissään Kaarlo oli sanonut, että lopettaisi itsensä, jos Liisi jättäisi hänet.

Liisi ei pystynyt istumaan aloillaan. Kirje ei ollut syy siihen, miksi hän oli muuttanut mieltään, vaan päätös oli syntynyt vähitellen kevään aikana. Susiparina eläminen oli ollut raskasta. Mikä siinä olikin, että ihmiset halusivat työntää nokkansa vieraiden asioihin, paheksua ja tuomita. Mitä se kenellekään kuului, vaikka asui yhdessä ilman papin lupaa? Eikö maailmassa ollut pahempiakin rikoksia? Mutta ei selän takana kuiskuttelu ollut painavin syy Liisin päätökseen. Häiden jälkeen sipinä olisi vaiennut.

Hän oli ajatellut kertoa asiasta tulevana viikonloppuna. Mutta ehkä hän kuitenkin tapaisi Einon ensin ja kuulisi, mitä tällä oli sydämellään. Voisiko omasta elämästään vain karata? Jättää kaiken sikseen ja lähteä kenellekään kertomatta. Kadota vain!

Liisi olisi halunnut.

Tämä olisi se hetki.

Hän kuunteli seinäkellon tikitystä.

Mutta ei. Pitäisi lakaista lattia ja laittaa Kaarlolle maksakastiketta ja perunaa. Berttakin tulisi varmasti syömään, vaikka Liisi ei jaksaisi nyt anoppinsa seuraa. Kunpa joskus vain saisi olla yksin omine ajatuksineen, edes päivän, pari.

Hän oli ajatellut mennä pesemään mattoja lauantaina töiden jälkeen, mutta ei Kaarlo sitä tiennyt. Ehkä matto tekosyynään hän voisi olla muutaman tunnin poissa kotoa jo tänään, vaikka olihan pesumatka vähän liian pitkä. Hän rullasi yhden räsymatoista ja heitti sen ovensuuhun odottaan. Mitä miehet naisten töistä ymmärsivät?

Hän halusi mennä, vaikka se oli uhkarohkeaa. Joku tuttu voisi nähdä heidät. Aina joku puolittutu oli asioista yllättävän hyvin perillä ja taatusti kertoisi Kaarlolle.

Liisillä ei ollut aavistustakaan, kuinka Eino suhtautuisi uuteen käänteeseen. Ensin Liisi oli suostunut Kaarlolle ja sitten tullutkin toisiin ajatuksiin. Mutta eikö ollut parempi perua ennen vihkimistä? Sen jälkeen kaikki olisi paljon monimutkaisempaa. He riitelivät kaiken aikaa, jokaisesta pienestäkin asiasta alkoi huuto. Liisin vanhemmat olivat olleet niin sopuisia, ettei hän ollut osannut kuvitella tällaista elämää. Kaarlo huomautti hänelle melkein kaikesta.

Liisi ei osannut keittää kunnollista kahvia eikä siivota. Hänellä oli rasittava tapa hokea typeriä sanoja kuten joo, joo. Kuinka tyhmä Liisi oli? Joo joo! Hän oli kaiken aikaa vähän Kaarlon tiellä, jaloissa, aina vähän liikaa.

Kuinka tilanne muka yhtäkkiä paranisi vihkisormus sormessa? Se sapetti erityisesti, että vihaisena Kaarlo vertasi Liisiä aiempaan tyttöystäväänsä. Ei ollut kuulemma ketään Amandan kaltaista. Amanda sitä ja Amanda tätä. Liisin teki mieli sanoa, että herra on hyvä ja palaa sitten pyhän Amandansa luokse!

Eino oli Liisin pitkäaikaisin ystävä, sillä he olivat tunteneet toisensa mukuloista asti. Pojalle ei koskaan tarvinnut selittää mitään. Miten he olivatkin kulkeutuneet pääkaupunkiin saakka, kaksi onnetonta lasta pienestä itäsuomalaisesta jokivarsipitäjästä. Liisi oli lähtenyt etsimään leveämpää leipää, Eino oli leijaillut perässä kuin koivunlehti.

Liisi vaikenisi kirjeestä, sillä Kaarlo ei voisi suuttua asiasta, josta ei saisi edes tietää. Naisella oli oikeus ainakin yhteen salaisuuteen.

Liisi katsoi peiliin ja yritti nähdä itsensä Einon silmin. Vaikka hän olisi ollut kuinka uupunut loputtomien pukujen prässäämisestä, Eino oli aina kehunut hänen ulkonäköään. *Pieni kissanpentuni, oma lemmikkini, kullannuppuni.* Eino piti siitä, kun hän kiinnitti hiuksensa nutturalle.

»Sinulla on niin kaunis niska.»

Kaarlo ei koskaan sanonut niin.

Sulhanen oli enemmän käytännöllinen kuin romanttinen. Aluksi Liisi oli ajatellut, että olisi järkevää naida sellainen mies, Einon vastakohta. Hän pujotti pinnejä nutturan juureen, kiinnitti karanneet suortuvat aloilleen. Pyykinpesulaturille ei voisi ehostautua, se olisi epäilyttävää.

He tapaisivat ehkä tosiaan viimeisen kerran ja puhuisivat asiat halki. Saattoihan Einollakin olla joku, miksi hän olisi muuten kirjoittanut hyvästelemisestä. Kyllä pojalla ottajia riittäisi. Eino sai tytöt nauramaan. Nuorempana Liisi oli luullut, että kaikki pojat olivat sellaisia. Mutta oli totisiakin, niitä, jotka eivät osanneet nauraa edes itselleen.

Liisi oli tehnyt virheen ja maksaisi siitä. Hän olisi omillaan hetken, eikä siinäkään olisi mitään vikaa. Sandra veisi tanssimaan Dianaan ja Tenhoon ja elokuvainkin. Mitä vain, kunhan ei tarvitsisi nahistella kaiken aikaa.

Kuka lopulta oli niin onnekas, että onnistui toteuttamaan unelmansa? Liisi oli luullut olevansa lähellä hyvää elämää ja avioliittoa. Puolison säännölliset palkkatulot olivat aluksi tuoneet turvaa. Mutta Kaarlon palkkaa oli hiljattain alennettu, ja senkin vähän mies hassasi.

Liisi ei olisi halunnut olla nainen, joka nalkuttaa koko ajan. Eikä varsinkaan nainen, joka elättää puolisoaan surkealla palkkapussillaan. Muutama viikko sitten Kaarlon pomo ei ollut maksanut palkkoja ollenkaan, oli vain sanonut maksavansa ne »toiste».

Kaarlon määrätietoisuus oli tehnyt alussa vaikutuksen. Miehen jäljiltä ei jäänyt mitään keskeneräistä. Taulu naku-tettiin seinälle, polkupyörän kumi paikattiin, maton rimpset suoristettiin. Suunnitelmat olivat selkeät: naimisiin ja neljä lasta. Tässä sievässä hellahuoneessa sopu antaisi sijaa koko perheelle. Kaarlo tekisi työtä osuusliikkeen autonkuljettajana, Liisi pitäisi huolta kodista ja lapsista – kahdesta työstä

ja kahdesta pojasta. Hän piti siitä, ettei Kaarlo ollut empinyt kosia. Mies oli tiennyt, mitä oli halunnut, Eino oli vain jahkaillut ja vetkutellut.

Ovi kolahti, askeleet seurasivat. Liisi puristi kirjekuorta.

Kuinka Kaarlo oli onnistunut kulkemaan portaissa niin hiljaa? Eikö hänen työvuoronsa yleensä loppunut myöhemmin?

»Oletko saanut kirjeen?» mies kysyi lempeästi.

»Äidiltä.»

»Mitä Esteri kirjoittaa?»

Kaarlo laski avaimet ja tupakka-askin pöydälle, joi sitten haaleaa vettä suoraan kannusta. Suusta lehahti viinan lemu, ehkä tämänpäiväinen.

»Äiti miettii, miten pukeutuisi häihin. Kun ei ole kunnollista leninkiä.»

Liisi tajusi, ettei hän voisi ottaa asiaa puheeksi. Hän ei kestäisi Kaarlon paha tuulta koko viikonloppua. Maanantaina, hän lupasi itselleen. Heti työpäivän jälkeen. Enää perjantai, lauantai ja sunnuntai. Ne menisivät nopeasti. Hän pakkaisi laukkunsa valmiiksi. Sandran vuokraemäntä oli luvannut tarjota yösjän niin pitkäksi aikaa kuin tarvis.

»Oletko jo päättänyt, kumman äidin vanhan hääpuvun valitset?» Kaarlo kysyi.

Alun perin Liisi olisi halunnut pitsiä ja luunväristä silkkiä eikä äitien muinaista, koista villakangasta. Mutta enää sillä ei ollut merkitystä. Hääpuvusta unelmoiminen tuntui lapsellisen turhamaiselta.

»En ole», hän sanoi.

»Näytä minullekin, mitä anoppi kirjoittaa.»

Kaarlo jahtasi morsiantaan ympäri huonetta ja kutitti tätä kainalosta ennen kuin sai tempaistua kuoren itselleen. Liisiä ei naurattanut.

Mies vaikeni rivejä lukiessaan, silmiin valui tuttu musta katse.

»En minä pyytänyt häntä kirjoittamaan», Liisi sanoi hiljaa. »En ole nähnyt Einoa pitkään aikaan.»

»Kuinka sinä kehtaat puhua hääpuvusta tämä kädessäsi?»

Kaarlo katsoi morsiantaan inhoten, viskasi sitten kuoren lattialle. Liisi poimi sen äkkiä.

»Mistä kaikesta muusta sinä olet valehdellut?»

»En mistään!»

Kaarlo puristi kätensä nyrkkiin, Liisi perääntyi.

»Keikaileva letukka sinä olet, oikein silittäjättären perikuva. Minun olisi pitänyt uskoa, kun kaltaisistasi varoiteltiin. Äitikin sanoi... anna olla. Tuossa on ovi. Mene!»

»Mutta en minä –»

»Älä siinä toljota kuin joku imbesilli. Mene!»

HYVÄÄ AIKAA

AINO TYLLI havahtui puheensorinaan. Suupieleen pudonnut sylkipisara paljasti, miten syvään uneen hän oli vaipunut. Näköjään missä tahansa pystyi nukahtamaan, jos oli riittävän väsynyt.

Junassa oli epämukava istua, puinen noja piti selkää melkein pystyasennossa. Seuraavan päivän selkäkipu olisi taattu. Herraseurue piti niin kovaa ääntä, ettei vaunussa voinut nukkua.

»Luin lehdestä, että hän on perustamassa Helsinkiin omaa etsivätoimistoaan», yksi miehistä sanoi.

»O tempora, o mores!«

»Reportterin mukaan hän on selvittänyt rikoksia valta-merilaivoilla ja jopa avustanut New Yorkin poliisia.»

»Kuin suoraan Stein Riverton -jännityskirjoista, oletteko lukeneet viimeisintä? Sitä, jossa Asbjörn Krag tuomitaan kuolemaan. Kyseessä täytyy olla viivästynyt aprillipila. Mitä jos meidän vaimomme tuolla tavalla säntäilisivät kaupungilla kriminaalien perässä revolverit heiluen? Kaikkea sitä. Siinä hän voi lähteä vaikka henki!«

»Tätä ette usko, mutta minä kävin samaa koulua hänen kanssaan», yksi miehistä oli kärsivällisesti odottanut puheenvuoroaan.

»Ettehän? Onko maailma todella niin pieni?»

Aino katsoi ikkunasta ohikiitävää maisemaa. Tasaisia peltoja, joiden mustaan multaani oli puhkeamassa heinänkorsia, koivujen ruosteensuskeita, tuulessa leijuvia silmuja, tien pientareita läikittäviä keltaisia kolikoita, leskenlehtiä. Ilmassa oli suloista odotusta. Miten vuodenajat pääsivät edelleen yllättämään, vaikka Aino oli tarkkaillut niitä melkein neljän vuosikymmenen ajan?

Hän kuunteli keskustelua suurella mielenkiinnolla. Menomatkan Jyväskylään hän oli levännyt makuuvaunussa, mutta palatessa säästänyt rahaa ja ostanut lipun päivävaunuun. Ehkä se oli enteellistä, hänen pitikin todistaa tämä.

»Millainen hän sitten oli?» joku puhujista vaati saada tietää.

»Rumakasvoinen ja näsäviisas. Tuskin kaunottaret päätyvät noin luonnottomalle alalle.»

Vai niin, Aino ajatteli ja katseli kynsiään. Uusi kerros maa-
lia tekisi niille hyvää. Hän penkoi laukkuaan: käytetty nenäliina, kampa, kynä, muistikirja, kolikkopussi. Lakka oli jäänyt kotiin. Hän muisti jonkun sanoneen, että verenpunainen kynsimaali toi mieleen murhan. Olisiko se ollut äiti?

»Eivät naiset voi toimia etsivinä, heidän hermonsansa eivät kestä. Kuvitelkaapa hameväki univormuun!»

Miehet röhähtivät nauruun.

Aino ajatteli amerikkalaista ystävänsä Mary Hallorania, joka näytti vormussaan varsin pätevältä. Mary saisi nämä miehet vaikenemaan pelkällä katseellaan.

»Tai kuvitelkaapa revolveri isoäitinne käteen. Ottaisin äkkiä jalat alleni!»

»Kyllä minä vielä ymmärtäisin, että nainen työskentelisi Watsonina, mutta että rikosten selvittäjänä.»

Aino voisi jättää asian sikseen ja jatkaa töittensä parissa, mutta keskustelu saattoi muuttua paljon ikävemmäksi. Oli

hän kuullut pahempiakin luonnehdintoja sukupuolestaan etsivän työssä.

Monet olivat sitä mieltä, että naiset olivat taitavia saattamaan perheen pienimpiä tien yli ja etsimään kadonneita. Kenties he pystyivät jopa suojelemaan lapsia leikkikentillä ja puistoissa. Naiset olivat myös kykeneviä vastaamaan telefooniin ja hoitamaan postit.

Aino huokaisi, jätti laukun penkillen ja nousi.

Seurue tuoksahti konjakilta ja partavedeltä, jota vain ani harva mies osasi annostella oikein. Lemun läpi tunki kevään ensimmäisen lämpimän päivän kirvoittama hienhaju.

»Hyvät herrat», Aino sanoi jämpästi, mutta lempeästi.

Kokemus osoitti, että ystävällisyydellä sai asiansa paremmin perille kuin penseydellä. Hän oli tottunut havainnoimaan kanssaihmosten tuntomerkkejä, eikä näissä miehissä ollut mitään erityisen silmiinpistävää. Äkkisilmäykseltä he näyttivät herroilta: arkkitehdeiltä, johtajilta ja insinööreiltä. Yleisvaikutukseltaan he olivat mitättömiä, joskaan sitä he eivät tahtoisi kuulla, sillä jokainen luuli olevansa erityislaatuinen. Se oli inhimillistä.

Ei Aino itsekään väittänyt olevansa sen kummoisempi. Arki-set kasvopiiirteet, saattaisi joku sanoa. Vähäpätöinen ulkomuoto, silmät hädin tuskin minkään väriset. Fyysisiltä ominaisuuksiltaan hän oli kankea ja välillä kömpelökin. Puolison mielestä hän oli turhan ankara kuvaillessaan ulkomuotoaan.

Nuorena hän oli halunnut olla kaunis ja lähes rukoillut peilikuvaansa tekemään muodonmuutoksen. Työssä oli kuitenkin eduksi, jos ei jäänyt mieleen. Aino olisi halunnut antaa hiustensa harmaantua, mutta viikko toisensa jälkeen kampaajaystävä Tyyne värjäsi iän merkit piiloon. Aino pukeutui ruskeaan, mustaan tai tummansiniseen. Tänään hänellä oli yllään yksinkertainen tummansininen, villaripsistä ommeltu kävelypuku ja musta kellohattu.

Hattu oli syntymäpäivälahja Tyyneltä. Parhaan ystävän mielestä etsivässä tuli olla ripaus aistikkuutta. Jos Ainolta kysyttiin, pieni ripaus sai todella riittää.

Hän halusi olla tarkkailija, ulkopuolinen, nopeasti piiloon häivähtävä varjo. Mutta kynsimaalista hän ei luopunut.

Miesten nauru yltyi. He olivat ruumiinrakennukseltaan hoikkia, vaatturin tyylikkäästi pukemia. Näytti siltä, että huonoina aikoinakin he pärjäisivät hyvin. He olivat miehiä, jotka söivät pihvilounaita Kämpissä ja jotka pian juhlisivat vapaussotansa päättymisen 15-vuotismerkkipäivää. Ainon mielestä ajatus paraatista tuntui karkealta varsinkin kun edellisestä oli vasta viisi vuotta. Miksi niin monen kuolemaa ja kärsimystä piti näyttävästi juhlia? Miksi levottomuutta piti lietsoa turhaan? Ajan henki edellytti pikemminkin rauhallista ja rakentavaa yhteiskuntaelämää.

»Anteeksi rouva, pidimmekö liian kovaa mekkalaa?» sinisilmäinen mies kysyi kuin olisi puhunut äidilleen.

»Kuka teistä sanoikaan käyneensä samaa koulua etsivättären kanssa?» Aino kysyi.

Tummahiuksinen kapeakasvo nosti reippaasti kätensä. Mies oli hiukan ryhditön, puvuntakin olkapäille oli karissut hilsettä.

»Sitä minä vaan, että kävin Turussa tyttökoulua. Että tiedoksenne. Mutta kyllä, valtamerilaivoilla olen nuorena liikana seilannut ja saanut kylmähermoisia rikollisliigoja satimeen. Se oli hyvää aikaa. Nimeni on Aino Tylli, ja avaan pian etsivätoimiston Helsingin Museokadulle. Jos tarvetta tulee, ja ikävä kyllä yllättävän monelle tulee, olette lämpimästi tervetulleita asiakkaikseni. Hyvää päivänjatkoa.»

Aino ojensi jokaiselle miehelle hiljattain teettämänsä käyntikortin. Hän oli niistä varsin ylpeä, nimi erottui tyylikkäästi teräspainoisina kohokirjaimina.

Hän palasi paikalleen. Hän kuuli askeleensa ja junan

tasaisen, huokailevan puuskutuksen, mutta ei mitään muuta. Kuin kukaan ei olisi uskaltanut liikahtaa, hädin tuskin hengittääkään. Olisi hän itsekkin tuollaista keskustelua sala-kuunnellut!

Kului tovi ennen kuin matkustajat jatkoivat arkista rupateluun. Miesseurue keksi lennosta uudeksi puheenaiheekseen kotitaloussähkön laskevan hinnan. Kun veloitus oli aikaisemmin ollut kaksi markkaa 40 penniä kilowattitunnilta, nyt se oli enää kolmanneksen siitä. Kerrankin hyviä uutisia pula-ajan uuvuttamille pääkaupunkilaisille.

Kunhan eivät puhuisi Saksan kirjaloppajaisista ja vihaa uhkuvasta valtakunnankanslerista, Aino ajatteli. Jokapäiväiset uutisotsikot lannistivat. Herra Hitler oli onnistunut hypnotisoimaan Saksan kansan ja siirtämään kelloa sata vuotta taaksepäin. Miestä ihailtiin nöyrästi eikä tästä uskallettu sanoa poikkipuoleista sanaa.

Maailmassa, jossa sivistys sytytettiin palamaan, häilyi jotakin pahaenteistä. Oli kammottavaa, kun tietämättömät, väkivaltaan mieltyneet miehet pääsivät valtaan. Kuka sanoisi heille, ettei kirjallisuus katoaisi polttamalla? Vaikka sivut palaisivat poroksi, ajatukset raivoaisivat entistä suuremmalla liekillä, ne kasvaisivat ja kehittyisivät. Näinä aikoina Aino tunsu paloa lukea entistä enemmän. Lukemalla kaunokirjallisuutta hän vastustaisi tyranniaa.

Osattiin sitä kotimaassakin. Lakkauttaminen ei tukahduttanut Lapuanliikettä, vaan sinimustien toiminta jatkui Isänmaallisen kansanliikkeen nimen alla. Lapualaiset matkivat kansallissosialisteja kuin papukaijat, lainasivat uhoa ja iskulauseita. Helsingissäkin oli nähty hakaristilippuja. Ihmisillä oli lyhyt muisti, Aino ajatteli. Ei siitä ollut kovin pitkä aika, kun Venäjän kaksipäinen kotka kielsi suomalaisia kokoontumasta ja ilmaisemasta mielipiteitään. Sellaiseenko haluttiin taas palata?

Aino ei halunnut uppoutua synkkiin ajatuksiin tämän enempää, sillä tänään hänellä oli hyvä päivä. Onneksi juna-matkaa oli jäljellä enää tunti, sillä hän paloi halusta soittaa herra Vaaralle. Hän tiesi miehen odottavan puhelua.

Kaksi vuotta kestänyt piina oli viimein ohitse. Raastuvan-oikeus oli katsonut, ettei Herman Vaaran iäkäs isä ollut ollut oikeustoimikelpoinen myydessään tilansa pilkkahinnasta huijaripariskunnalle. Naima ja Alfred Mäkinen tuomittiin maksamaan oikeuskulut. Mäkiset olivat jo uhanneet hovi-oikeudella, mutta Aino pysyi luottavaisena. Hovioikeus näki pariskunnan lävitse siinä missä raastuvanoikeuskin.

Tällaisina hetkinä Aino koki tekevänsä tärkeää työtä, kuu-kausien turhauttava odottaminen ja vaivannäkö oli kannat-tanut. Hän oli joutunut toimittamaan kuulusteluja ympäri Suomea Sodankylää myöten ja lopuksi istumaan Jyväsky-lässä kolmessa oikeusistunnossa.

Herman Vaara ei ollut halunnut nähdä isäänsä niin jul-kealla tavalla huiputtanutta pariskuntaa kasvotusten, joten Aino oli luvannut raportoida miehelle seikkaperäisesti oikeudenkäyntien kulusta. Kunpa aseman puhelinkoppeihin ei olisi pitkä jono. Petkuttajat olivat käyttäytyneet tuomarin edessä niin kopeasti, että Aino olisi mieluummin suonut heille vankeustuomion.

Vastapuoli oli kova, suorastaan äkeä, mutta lopulta Aino oli kovempi. Joku saattoi erehtyä pitämään häntä harmaavar-pusena, mutta halutessaan Aino osasi näyttää kanahaukan raatelukynnet. Hän ei lakannut esittämästä kysymyksiään silloin, kun epäilty tekeytyi mykäksi tai huonomuistiseksi. Silloin hän oikeastaan vasta innostui.

Seuraavaksi pitäisi ryhtyä suunnittelemaan toimiston ava-jaisia. Kutsukortit tuli saada postiin hetimiten. Muistetta-va oli paljon. Enää Ainin ei onneksi tarvinnut tehdä kaik-kea yksin. Köpi voisi hankkia kahvia ja virvokkeita, kenties

Ekbergiltä herkullisia leivoksia ja kahvileipää. Nyt oli varaa hieman törsätäkin!

Vaatisiko tilaisuus lyhyen puheen? Luultavasti, mutta lyhyt merkitsi lyhyttä. Aino oli ollut liian monta kertaa tapahtumissa, joissa puhujat unohtivat sekä muut esiintyjät että yleisönsä ja jaarittelivat yhdentekevyyksiä.

Niin ja verhot! Kangas pitäisi käydä ostamassa. Toimistossa oli onneksi verhotangot valmiina, mutta ei toivoakaan, että Aino kiipeilisi niissä korkeuksissa. Riitti, että yksi perheenjäsen oli jo sairaslomalla. Köpi saisi etsiä jostakin tikkaat.

Aino halusi, että avajaispäivänä toimisto olisi täydellinen. Sen piti olla kodikas ja kutsuva, olohuonemainen, sekä asiakkaille että henkilökunnalle. Sen piti huokua yhtä aikaa luottamusta ja turvallisuutta. Kun yhden urakan sai valmiiksi, kolme uutta koputti ovelle. Se sopi Aino Tyllin kaltaiselle naiselle.

Hän poimi käsilaukusta muistikirjansa. Kirjan sisäkanteen hän oli liimannut kuvan Greta Garbosta *Anna Christie*-filmissä. Kaikilla oli omat pienet salaisuutensa. Harmaina päivinä Aino sai voimaa katsomalla lumoavaa kuvaa.

Hän laati listan asioista, jotka täytyisi tehdä. Lehti, johon hän oli antanut haastattelun, oli miesten puheista päätellen ilmestynyt. Toivottavasti reportteri olisi ennättänyt postittaa leikkeen hänellekin. Eräs toinenkin aikakauslehtitoimittaja oli lähestynyt häntä kirjeitse.

Kolmanteen julkaisuun hän oli puolestaan luvannut kirjoittaa artikkelin yksityisetsivän toimivaltuuksista. Miksi hän oli mennyt lupaamaan senkin? Kai sitä ajatteli, että jos kerran kieltäytyi, kukaan ei koskaan enää pyytäisi. Ja ennen pitkää sitä joutuisi mieron tielle, vain omaa saamattomuuttaan. Näлкä kurnisi, häätömies kolkuttaisi ovelle.

Mutta ei se ollut kaukaa haettava. Kyllä Aino nälän, vanhan vihamiehensä, muisti. Se vaani kaiken aikaa selän takana

kuin varjo. Niin kauan kuin Sulo ei saisi palkkaa, Ainolla ei olisi varaa kieltäytyä yhdestäkään toimeksiannosta.

Lehtiartikkelin aihe oli joka tapauksessa tärkeä. Ulkomailla oltiin tässä, niin kuin niin monessa muussakin kysymyksessä, Suomea edellä. Teksti pitäisi kirjoittaa lähipäivinä. Aino ehtisi luonnostella alustavia ajatuksia loppumatkan ajan.

*

Juna saapui perille neljännestunnin myöhässä.

»Toivottavasti en pahoittanut mieltänne», niin sanotusti samaa koulua Ainon kanssa käynyt herra totesi asemalaturilla.

»En minä pienestä pahastu. Kukapa ei aika ajoin turvautuisi valkoiseen valheeseen – vaikkapa vain esiintyäkseen kiinnostavampana tovereittensa seurassa?»

Mies ohitti sutkautuksen.

»Onko totta, että te olitte mukana kamreeri Bomanin murhan selvittelyssä?»

Niinpä niin. Tämä tapaus seuraisi Ainoa hänen elämänsä loppuun, vaikka hän ei koskaan enää selvittäisi uutta henkirikosta. Murhat kiinnostivat ihmisiä melkein pakkomielteisesti. Mistä se mahtoi johtua?

»Tutkinnassa oli valtavasti väkeä, minä vain yhtenä pienenä rattaana koneistossa. Mutta kyllä minä olin siinä mukana. Työskentelin silloin eräessä turkulaisessa toimistossa.»

Taavi Kansanen oli ollut edellä aikaansa palkatessaan Ainon yritykseensä. Mitä oppi-isälle mahtoi kuulua? Taavi täytyisi ehdottomasti kutsua toimiston avajaisiin.

»En voi vielääkään ymmärtää, miksi ne raakalaismaiset murhaajattaret armahdettiin. Kankaan siskokset ovat

kulkeneet vapaana jo vuosia ja juonineet ties mitä!» mies parahti. »Teidän kanssanne olisi miellyttävää poiketa kahvilla.»

Mies ojensi käyntikorttinsa. Aino tunsi olonsa melkein imarrelluksi. Hän sujautti kortin käsilaukkuunsa.

»Kiitos vain, mutta minä olen onnellisesti naimisissa», hän kiirehti askeleitaan.

Kun Sulo kuului nuorukaisesta, hän nauraisi kippurassa. He molemmat nauraisivat. Kenties he eivät olleetkaan niin vanhoja kuin luulivat.

Ei. Aino mielti hetken.

Kyllä he olivat.

Nuoruus oli laskeutunut kauas horisontin taakse jo vuosia sitten, ja niin oli hyvä.

»Kaikkea hyvää, rouva etsivä!» mies kailotti vielä niin että aseman pulutkin käänsivät pänsä.

ETSIVÄTOIMISTO AINO TYLLI PALVELUKSESSANNE

Kun keväällä 1933 Aino Tylli avaa etsivätoimiston Museokadulle Helsinkiin, sitä kummastellaan ja paheksutaan. Kuinka nainen voi työskennellä yksityisetsivänä?

Etsivätoimisto Aino Tylli selvittää rakkaushuijauksia ja jäljittää kadonneita henkilöitä. Pian Kaivopuistosta löytyy raa'asti surmatun nuoren silittäjättären ruumis, ja Aino ajautuu tutkimaan tapausta. Kaikkia se ei kuitenkaan miellytä: Aidon ja hänen puolisonsa Sulon kodin ovikello alkaa soida öisin, eikä tunnetun rikoskomisarionkaan mielestä yksityisetsivien pidä sotkeutua murhatutkintaan.

Kuolema Kaivopuistossa on Terhi Rannelan uuden cosy crime -sarja Etsivätoimisto Aino Tyllin avausosa, joka tempaa lukijansa vastikään kieltolain ikeestä vapautuneeseen, eläväiseen ja hilpeään Helsinkiin.

Aino Tyllin historiallinen esikuva Tyyne Ahlroth (1892–1982) oli ensimmäinen suomalainen nainen, joka omisti yksityisetsivätoimiston.

9 789510 522295

www.wsoy.fi

84.2

ISBN 978-951-0-52229-5